

**Toespraak van
JOKE SCHAUVLIEGE
VLAAMS MINISTER VAN LEEFMILIEU, NATUUR EN CULTUUR**

Goedemorgen dames en heren,

Ik ben blij dat ik hier vandaag als minister bevoegd voor leefmilieu, natuur en cultuur kan aanwezig zijn op deze heuglijke verjaardag. Al 15 jaar is de milieuadministratie actief inzake natuur- en milieueducatie (NME) en 10 jaar geleden werden voor het eerst Groene School-logo's uitgereikt. En dat mag gevierd worden!

Een blik op de deelnemerslijst en op het uitgebreide en gevarieerde programma leert me meteen hoe wijdvertakt en dynamisch de sector natuur- en milieueducatie wel is. Het eerste officieel contact is me dus zeer aangenaam!

Aan iedereen van harte welkom, vertegenwoordigers van natuur- en milieuverenigingen, sociaal-culturele verenigingen, natuurgidsen, milieuambtenaren, duurzaamheidsambtenaren, leerkrachten, vertegenwoordigers van provincies en gemeenten, en vele andere professionelen en vrijwilligers. Als minister, ook bevoegd voor Cultuur, ben ik heel blij dat er over het muurtje van de eigen leefmilieusector gekeken wordt en dat ook de sociaal-culturele sector betrokken partij is. De uitdagingen waar we voor staan, zullen in een breder perspectief van duurzame ontwikkeling

moeten opgelost worden, zoals de NME-sector in navolging van de conferentie van Rio in 1992 goed begrepen heeft. Ecologie, economie en de sociaal-culturele inbreng zullen samen de antwoorden moeten formuleren op de vragen voor de toekomst. Educatie heeft daar een **essentiële** rol in te spelen.

Vandaag is het dus ook een feestelijke dag waarop we even kunnen terugblikken op wat de laatste 15-20 jaar in het NME-landschap gerealiseerd is en op welke manier NME een ruimer begrip geworden is. Maar we willen vooral vooruitkijken hoe we de uitdagingen inzake leefmilieu, natuur en klimaat samen verder zullen aanpakken. Mét de extra toets van duurzaamheid. Daarvoor reken ik vooral op iedereen die educatie en sensibilisatie op het veld moet waar maken. **Julie** kunnen daarvoor ook op **mijn** steun rekenen.

Twintig jaar geleden was de Vlaamse overheid nauwelijks te vinden op het terrein van de prille natuur- en milieu-educatie, dat toen enkel bestond uit een aantal pioniers binnen de natuurverenigingen, het Centrum voor – toen nog - Natuurbeschermingseducatie, de provincies en het onderwijs. De opeenvolgende Milieubeleidsplannen te beginnen met het ‘Minaplan *Milieubeleidsplan en Natuurontwikkelingsplan voor Vlaanderen, voorstellen voor 1990-1995*’ van mijn voorganger Theo Kelchtermans hebben aan het Vlaamse niveau een coördinerende en stimulerende rol toebedeeld en zo een aantal belangrijke zaken gerealiseerd.

Een concrete doelstelling van het eerste Minaplan was de oprichting van een gewestelijk NME-centrum in elke provincie. *Jan Van Ruusbroec* in Hoeilaart, *De Watersnip* in Beringen, *De Nachtegaal* in De Panne, *De Helix* in Grimminge en *De Vroente* in Kalmthout werden gebouwd en bestaft. Daarvoor werden en

worden verschillende partnerschappen aangegaan. In het bijzonder moeten we de samenwerking vermelden met het departement Onderwijs die het detacheren van leerkrachten naar de gewestelijke centra mogelijk maakte.

Naast die centra is er het varende NME-centrum, *De Milieuboot*, dat afwisselend de verschillende provincies aandoet en met Vlaamse subsidies gefinancierd wordt. Vergeten we ook niet dat in die periode via de vakoverschrijdende en vakgebonden eindtermen en via de ontwikkelingsdoelen vanaf 1997 natuur- en milieueducatie ook gradueel ingevoerd werd in het basis- en secundair onderwijs. Dit betekende een enorme stimulans voor de NME-sector.

De Vlaamse NME-centra blijven tot op de dag van vandaag essentiële pijlers om in de NME-sector kennis up to date te houden en vanuit de overheid NME-beleid te kunnen maken.

Na de oprichting van de NME-centra, mikte Mina 2 (1997-2002), op een paar heel concrete doelstellingen waarvan ik er een aantal oppik. De eerste doelstelling was een *“Een natuur- en milieueducatief netwerk tot stand brengen en inhoudelijk versterken.”*

Een blik in de zaal en op het programma vandaag overtuigt me dat die doelstelling al gehaald is. Naast de vele menselijke contacten en overlegstructuren is de Vlaamse NME-inventaris het instrument bij uitstek om dat netwerk levendig te houden, een instrument dat verschillende omringende landen ons trouwens benijden.

Een tweede doelstelling was, en dan citeer ik opnieuw:

“Een overlegplatform komt tot stand met als taken: (1) de informatiedoorstroming van en naar provinciale netwerken en (2) het overleg, de planning en de kwaliteitsbewaking van natuur- en milieueducatie.”

Het Vlaams NME-platform functioneert vandaag als een echt overlegplatform, waar de provinciale en lokale netwerken nog dichter bij het veld hun netwerkfunctie vervullen. De kwaliteitsbewaking is voor alle NME-partners een aandachtspunt geworden: kijk naar de tientallen, honderden vormingsinitiatieven die ieder op zijn niveau, overheden en verenigingen, organiseren.

Uiteraard besteedde het Mina 2 ook aandacht aan de doelgroep Onderwijs :

“ Natuur- en milieueducatie in het onderwijs omvat o.m. het opstellen en begeleiden van bijscholingsprogramma's voor leerkrachten en het uitwerken en vernieuwen van lesmateriaal.

Het netwerk neemt ook initiatieven op het vlak van het onderwijsbeleid: een structurele inpassing van ecologie en milieueducatie in leerprogramma's en eindtermen, en het invoeren van een milieuzorgsysteem in de scholen.”

Zowel de onderwijssector zelf als de NME-sector hebben vorming georganiseerd om natuur- en milieueducatie in klassen en in het pedagogische project van veel scholen een plaats te geven. Milieueducatie is intussen stevig verankerd in de ontwikkelingsdoelen en eindtermen van het onderwijs. Ook bij de invoering van de nieuwe eindtermen in september 2010 zal milieueducatie,

binnen het ruimer kader van duurzame ontwikkeling, ingebed zijn in het Vlaams onderwijs.

Maar hét paradepaardje van de NME-projecten van het afgelopen decennium is waarschijnlijk het project Milieuzorg op School, kortweg MOS. Het is een sterk en letterlijk duurzaam project omdat zoveel partners uit het NME-netwerk hun schouders er hebben ondergezet: de provincies, de gemeenten, de vele verenigingen en ngo's, de vele MOS-schakels waar kinderen op bezoek kunnen, de vervoersmaatschappij De Lijn en natuurlijk ook de Vlaamse overheid.

De prille geschiedenis van MOS gaat terug naar 1993 toen de bevoegde minister voor Leefmilieu (*Norbert De Batselier*) opdracht gaf aan de VUB om een didactisch milieuzorgsysteem met handleiding uit te werken voor het secundair onderwijs: Groene School was geboren. Tegelijk liep er in het basisonderwijs het MilieuOntmoetingsProgramma (MOP) een initiatief van de Koning Boudewijnstichting (in samenwerking met de provincies en de Vlaamse overheid), waarbij kinderen educatieve bezoeken konden brengen aan recyclagebedrijven, afvalverbrandingsovens, natuureservaten, landbouwbedrijven, enz.

Het MOP werd in 2001 geïntegreerd in het toen opgestarte educatief milieuzorgproject voor de basisschool (kleuter- en lager onderwijs). Een jaartje later werden de milieuzorgsystemen van het basis – en het secundair onderwijs geïntegreerd in het eenheidsproject Milieuzorg op School , kortweg MOS, grotendeels zoals we dit vandaag allemaal kennen

Voor de scholen, zeer belangrijke actoren in dit verhaal, startte het in 1997 met slechts 9 pilootscholen in het secundair en met de eerste Groene School-logo's in 1999. Momenteel zijn reeds meer dan 3500 basis- en secundaire scholen MOS-school geworden: een indrukwekkende 71% van het totale aantal scholen. Maar ik hoop stiekem – of niet zo stiekem ;) - dat de komende jaren nog meer scholen kiezen voor het MOS-project. De klimaatproblematiek, ecologie en duurzame ontwikkeling zijn niet de gemakkelijkste thema's om met kinderen te bespreken. Maar ze zijn erg belangrijk voor de toekomst van onze samenleving. Daarom wil ik hier ook vanuit het beleid het nodige engagement voor aangaan. De onmiskenbare meerwaarde van MOS mag ook blijken uit de internationale belangstelling: Zuid-Afrika, Zambia, Ecuador en Bulgarije hebben intussen MOS-geïnspireerde projecten opgestart.

Hoewel MOS op de belangstelling van vooral de onderwijsopleidingen van een aantal hogescholen kon rekenen was het werk in het formeel onderwijs nog niet af. Mede daarom heeft de vorige Vlaamse regering onder impuls van mijn voorganger minister Crevits in 2008 besloten om in samenwerking met 5 associaties van het Vlaams hoger onderwijs het Ecocampus-project op te starten op maat van hogescholen en universiteiten. Het project richt zich op 3 pijlers: het leven van de student, de curricula en het beleid van hogescholen en universiteiten. Ik hoop dat ook Ecocampus een blijvende plaats zal veroveren in het onderwijslandschap.

Het zou niet verstandig zijn om de stekker uit milieu-educatie te trekken vanaf 18 jaar. Het zijn niet alleen de jongste generaties die voorgelicht moeten worden. Jongvolwassenen beginnen te consumeren, te werken, te studeren, te reizen en kunnen dus veel opsteken van de informatie en de lessen van NME.

Maar, **alle generaties kunnen iets opsteken van** natuur- en milieu-educatie!
Vandaar dat we terecht kunnen stellen dat NME een levenslang proces is.
En daarvoor moeten we nog even terug gaan naar het Minaplan dat in 1997
andacht vroeg voor wat we nu het informeel en niet formeel leren noemen.

*“Overleg met de betrokken departementen en doelgroepen (via
intermediaire organisaties) maakt het mogelijk gecoördineerde
educatieve programma’s en acties te ontwikkelen voor het
buitenschoolse jeugdwerk, de sociaal-culturele vormingssector en
specifieke doelgroepen.*

*Ook wordt de natuur- en milieueducatie inhoudelijk versterkt door
vormingsinitiatieven voor professionelen en vrijwilligers in het werkveld.”*

Dit is een belangrijke stap waardoor we mensen kunnen bereiken die niet
meer op de schoolbanken zitten. Sinds een tiental jaar is de NME-sector zich
meer en meer gaan richten op omgevingen waar veel informeel en niet-
formeel geleerd wordt. Terecht, want heel wat kennis, attitudes en waarden
worden opgepikt buiten de schoolse omgeving. Ik denk daarbij –vanuit de
Vlaamse overheid - aan: natuurvriendelijk spelen, een NME-module in de
basiseducatie, het huidige project Speelgroen, de ‘gluren bij de burenen’-
contactdagen tussen landbouwers en natuurbeschermers; en er zijn er nog
tientallen andere...

De cartoon die uitnodigt voor deze Vlaamse NME-dag toont ons enkele figuren
die zich vertwijfeld afvragen of NME straks tot de geschiedenisles zal behoren.
Ik ben daar eigenlijk vrij gerust in en denk zelfs eerder dat jullie geschiedenis
schrijven door de voortrekkersrol die NME speelt inzake educatie voor

duurzame ontwikkeling (EDO). **We staan op de rand van een paradigmaverandering. Zonder educatie en voorlichting maakt niemand de overstap naar het volgende paradigma.**

De Vlaamse Regering keurde **op 15 mei** het “Vlaams Implementatieplan voor Educatie voor Duurzame Ontwikkeling” goed. Dat EDO-implementatieplan is er gekomen dank zij de gedrevenheid van jullie sector. Bedankt, daarvoor!

Van in de jaren negentig – in het kader van Agenda 21- was duurzame ontwikkeling het referentiekader waarbinnen NME werkte en functioneerde. Het beleidsdomein Leefmilieu en de leefmilieusector hebben altijd een voortrekkersrol gespeeld in de ontwikkelingen inzake duurzaamheid. Duurzame ontwikkeling aanmoedigen is in de eerste plaats trachten om een mentaliteitsverandering teweeg te brengen. Men kan daar dus niet vroeg genoeg mee beginnen want wie duurzaamheid met de paplepel heeft meegekregen hoeft zijn mentaliteit niet meer te veranderen. Daarom is educatie voor duurzame ontwikkeling ook zo belangrijk. De dynamiek van deze sector werkt nog steeds aanstekelijk.

Educatie en sensibilisatie blijven van wezenlijk belang voor het leefmilieubeleid dat ik wil voeren; enerzijds om het draagvlak voor natuur- en milieu te vergroten, anderzijds om kinderen, jongeren en burgers tot en met beleidsmakers verantwoorde keuzes te leren maken. Alleen op die manier maken we kans om onze planeet leefbaar te houden, vandaag maar ook morgen, en dit zowel ecologisch, economisch als sociaal-cultureel. Voor die uitdaging reken ik ten volle op jullie allemaal.

Met velen dragen we de verantwoordelijkheid om de bestaande dynamiek verder te ontwikkelen en te stimuleren: dit is de taak van het departement en de verschillende agentschappen van het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie, maar ook van andere beleidsdomeinen - ik denk aan Cultuur -, van provincies en gemeentes, ngo's, leerkrachten, natuurgidsen en van individuele burgers.

De Vlaamse overheid zal daarom de coördinatie van het Vlaams NME-netwerk blijven ondersteunen, en wil de continuïteit voor de NME- en milieuzorgprojecten verzekeren. De sector kan blijven rekenen op mijn steun en sympathie.

Ik wens jullie allen in elk geval samen veel succes met NME en speciaal wens ik u vandaag een leerrijke en aangename dag met vele ongedwongen ontmoetingen met vertrouwde en nieuwe gezichten.

(Dank voor uw aandacht)

Joke Schauvliege

Minister van Leefmilieu, Natuur

